

Олексій В. Черних*

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

Стаття присвячена комплексному дослідженню адаптивного управління розвитком підприємств агропродовольчої сфери в умовах сучасних викликів та невизначеності. У статті ґрунтовно проаналізовано теоретичні аспекти адаптивного управління, зокрема, розкрито сутність та зміст цього поняття, ідентифіковано ключові принципи та функції. Досліджено різні підходи до класифікації факторів, що впливають на рівень адаптації підприємств, та запропоновано власну класифікацію, враховуючи специфіку діяльності підприємств агропродовольчої сфери. Особливу увагу приділено розробці методики комплексної оцінки рівня адаптації підприємств агропродовольчої сфери. Запропонована методика базується на системному підході та враховує широкий спектр показників, що характеризують різні аспекти діяльності підприємства, зокрема, фінансово-економічні, виробничі, кадрові, технологічні та інноваційні. На основі аналізу фінансової звітності конкретних підприємств агропродовольчої сфери, автори здійснюють практичну оцінку рівня їх адаптації за допомогою розробленої методики. Отримані результати дозволяють ідентифікувати сильні та слабкі сторони діяльності підприємств, а також визначити потенційні напрями підвищення рівня їх адаптації. У статті також досліджено проблеми, що виникають у процесі адаптації підприємств агропродовольчої сфери, зокрема, недостатній рівень інвестицій в оновлення матеріально-технічної бази, низька ефективність управління запасами, дефіцит кваліфікованих кадрів та інші фактори. Для вирішення цих проблем, автори пропонують низку практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня адаптації підприємств агропродовольчої сфери: використання економіко-математичних методів та моделей для управління запасами; залучення інвестицій у розвиток виробництва та модернізацію матеріально-технічної бази; підвищення кваліфікації персоналу та впровадження сучасних технологій; розвиток співпраці між підприємствами агропродовольчої сфери та науково-дослідними установами; удосконалення системи державного регулювання та підтримки аграрного виробництва.

Ключові слова. Адаптивне управління, розвиток, підприємства агропродовольчої сфери, конкурентоспроможність, невизначеність, зміни, оцінка рівня адаптації, економіко-математичні методи, аналіз, моделювання.

Формл. 2. Рис. 4. Табл. 11. Літ. 10.

DOI: 10.32752/1993-6788-2024-2-282-50-62

Oleksii Chernykh

ADAPTIVE DEVELOPMENT MANAGEMENT AS A FACTOR FOR INCREASING THE COMPETITIVENESS OF AGRI-FOOD ENTERPRISES

The article is devoted to a comprehensive study of adaptive management of the development of agri-food enterprises in the face of modern challenges and uncertainty. The article thoroughly analyzes the theoretical aspects of adaptive management, in particular, reveals the essence and content of this concept, identifies key principles and functions. Various approaches to the classification of factors affecting the level of adaptation of enterprises are studied, and their own classifi-

* PhD student, Poltava State Agrarian University, Ukraine.

cation is proposed, taking into account the specifics of the activities of agri-food enterprises. Particular attention is paid to the development of a methodology for comprehensive assessment of the level of adaptation of agri-food enterprises. The proposed methodology is based on a systemic approach and takes into account a wide range of indicators that characterize various aspects of the enterprise's activities, in particular, financial and economic, production, personnel, technological and innovative. Based on the analysis of financial statements of specific agri-food enterprises, the authors carry out a practical assessment of the level of their adaptation using the developed methodology. The results obtained allow us to identify the strengths and weaknesses of the enterprises, as well as to determine potential areas for increasing their level of adaptation. The article also examines the problems that arise in the process of adaptation of agri-food enterprises, in particular, the insufficient level of investment in updating the material and technical base, low efficiency of inventory management, shortage of qualified personnel and other factors. To solve these problems, the authors offer a number of practical recommendations aimed at increasing the level of adaptation of agri-food enterprises: the use of economic and mathematical methods and models for inventory management; attracting investments in the development of production and modernization of the material and technical base; improving the skills of personnel and introducing modern technologies; developing cooperation between agri-food enterprises and research institutions; improving the system of state regulation and support for agricultural production.

Keywords. Adaptive management, development, agri-food enterprises, competitiveness, uncertainty, changes, assessment of the level of adaptation, economic and mathematical methods, analysis, modeling.

Peer-reviewed, approved and placed: 15.12.2024

Постановка проблеми. В умовах сьогодення агропродовольчий сектор України функціонує під впливом багатьох факторів невизначеності. Серед них можна виділити: воєнні дії та їх наслідки; посилення глобальної конкуренції; нестабільність економічної ситуації. За таких умов, питання адаптації набуває вирішального значення для забезпечення виживання та розвитку підприємств агропродовольчої сфери. Під адаптацією розуміється здатність підприємства пристосовуватися до змін зовнішнього середовища, зберігаючи при цьому свою ефективність та конкурентоспроможність.

Ефективне адаптивне управління передбачає своєчасне реагування на зміни, гнучкість у прийнятті рішень та використання інноваційних підходів. Воно дозволяє підприємствам не тільки виживати в умовах кризи, але й знаходити нові можливості для зростання та розвитку. Саме тому, дослідження адаптивного управління розвитком як фактора підвищення конкурентоспроможності підприємств агропродовольчої сфери є надзвичайно актуальним та своєчасним. Результати цього дослідження можуть стати основою для розробки практичних рекомендацій щодо підвищення адаптивності та конкурентоспроможності українських агропродовольчих підприємств в умовах невизначеності та змін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сільське господарство України розвивається в умовах невизначеності, зумовленої специфікою галузі, нестачею державної підтримки для створення конкурентного ринку та впливом дестабілізаційних процесів у національній і світовій економіці. За низької адаптивності та відсутності належного контролю це може мати негативні наслідки. Тому ключовим завданням державної політики є створення ефективної системи управління, здатної реагувати на внутрішні суперечності та зовнішні виклики [3; 7; 10].

Адаптивне державне управління розвитком сільського господарства забезпечує гнучке реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, сприяючи безперервним якісним перетворенням відповідно до визначених політичних пріоритетів. У процесі реалізації воно одночасно коригує державну політику, враховуючи динаміку середовища та суспільні потреби [5; 8-9].

Тому, адаптивне управління розвитком підприємства агропродовольчої сфери є нагальним та актуальним питанням діяльності суб'єктів господарювання аграрної галузі народного господарства.

Метою статті є дослідження адаптивного управління розвитком як фактору підвищення конкурентоспроможності підприємств агропродовольчої сфери.

Основні результати дослідження. Для практичного вивчення, дослідження, порівняльного аналізу, моделювання та прогнозування елементів адаптивного управління розвитком підприємства агропродовольчої сфери було запропоновано п'ять аграрних підприємств Полтавської області.

Слід відмітити, що ці аграрні суб'єкти господарювання входять до рейтингу двадцяти аграрних підприємств Полтавської області за ресурсними, виробничими, економічними, фінансовими показниками і є конкурентними серед інших господарств та адаптованими до змін внутрішнього та зовнішнього характеру [6]. Аналіз дослідження вітчизняних науковців [1-2], що як критерії адаптації підприємства вони розглядають ефективність, конкурентоспроможність, гнучкість та стійкість. Одним з найбільш поширених підходів є співвідношення адаптації із стійкістю системи. Виходячи з цього доцільно як інтегруючий показник ефективності, гнучкості, конкурентоспроможності обрати критерій стійкості економічного потенціалу досліджуваних підприємств та їх фінансового стану [1]. Економічний потенціал підприємства є характеристикою їх внутрішніх можливостей для здійснення виробничої діяльності і отримання фінансового результату цієї діяльності. У якості основних структурують елементів економічного потенціалу та визначення рівня адаптації досліджуваних аграрних підприємств було виділено фінансово-інвестиційну складову економічного потенціалу суб'єктів господарювання [2].

Такими складниками економічного потенціалу суб'єктів господарювання Полтавської області для визначення рівня адаптації виступають: коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт автономії; коефіцієнт фінансової стабільності. Проведемо огляд властивостей і методики розрахунку цих коефіцієнтів: коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт автономії; коефіцієнт фінансової стабільності [2], динаміку яких за досліджуваними аграрними підприємствами Полтавської області за останні п'ять років представлено табл. 1-4.

Аналізуючи розраховані коефіцієнти поточної ліквідності, можна відмітити, що їх значення знаходяться вище нормативного значення, що характеризує ступінь покриття короткострокових пасивів оборотними активами, і оцінює здатність досліджуваних аграрних підприємств виконати свої короткострокові зобов'язання.

Таблиця 1. Динаміка коефіцієнта поточної ліквідності аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	2019	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023 р. від 2019 р, +,-
ПП «Агрофірма Агроінвест»	6,15	6,14	2,10	2,25	1,81	-4,34
ТОВ «Рост Агро»	7,54	7,98	8,77	8,30	10,66	3,11
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	9,56	8,28	11,95	8,91	9,83	0,27
ПП «Альфа-Капітал»	18,90	5,72	14,47	3,23	1,89	-17,01
ТОВ «Октан»	3,50	5,00	1,16	2,07	2,18	-1,32

Таблиця 2. Динаміка коефіцієнта абсолютної ліквідності аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	2019	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023 р. від 2019 р, +,-
ПП «Агрофірма Агроінвест»	0,71	0,77	0,51	0,42	0,36	-0,35
ТОВ «Рост Агро»	10,38	6,49	14,40	21,56	28,94	18,56
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	2,58	20,77	32,97	51,02	69,52	66,94
ПП «Альфа-Капітал»	25,80	25,63	21,92	172,27	18,60	-7,21
ТОВ «Октан»	59,25	34,20	15,08	11,07	12,20	-47,05

В результаті розрахунків спостерігаємо, що значення коефіцієнта абсолютної ліквідності $K_{ал} > 0,2$ досліджуваних аграрних підприємств достатнє, щоб суб'єкти господарювання могли своєчасно розраховуватися за своїми боргами з кредиторами.

Таблиця 3. Динаміка коефіцієнта автономії аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	2019	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023 р. від 2019 р, +,-
ПП «Агрофірма Агроінвест»	0,630	0,549	0,440	0,515	0,580	-0,050
ТОВ «Рост Агро»	0,648	0,605	0,528	0,519	0,510	-0,138
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	0,421	0,412	0,405	0,484	0,401	-0,020
ПП «Альфа-Капітал»	3,791	4,184	5,690	4,053	2,752	-1,040
ТОВ «Октан»	1,000	0,467	0,302	0,438	0,439	-0,561

Аналіз коефіцієнта автономії аграрних підприємств Полтавської області підтверджує їхню фінансову стійкість, оскільки наявні активи забезпечують покриття зобов'язань. Його зростання свідчить про посилення фінансової незалежності та підвищення гарантій виконання зобов'язань.

Таблиця 4. Динаміка коефіцієнта фінансової стабільності аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	2019	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023 р. від 2019 р. +,-
ПП «Агрофірма Агроінвест»	1,151	1,003	0,804	0,941	1,059	-0,091
ТОВ «Рост Агро»	1,177	1,098	0,959	0,942	0,927	-0,250
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	1,050	1,030	1,010	1,210	1,000	-0,050
ПП «Альфа-Капітал»	1,160	1,280	1,392	0,992	1,004	-0,156
ТОВ «Октан»	2,429	1,133	0,736	1,662	1,016	-1,413

Аналіз показників фінансової стабільності аграрних підприємств Полтавської області свідчить про їх відповідність нормативним межам, що вказує на збалансоване співвідношення власного та позикового капіталу. Динаміка коефіцієнтів поточної ліквідності та фінансової стабільності за останні п'ять років представлена на рис. 1 і 2.

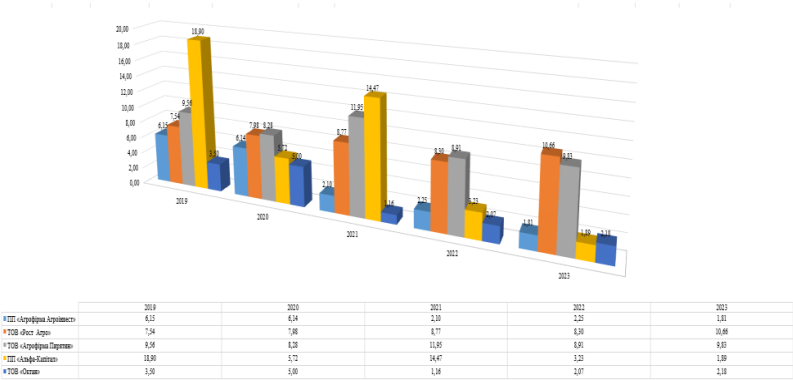

Рис. 1. Динаміка коефіцієнта поточної ліквідності аграрних підприємств Полтавської області. 2019-2023 рр., на основі [4]

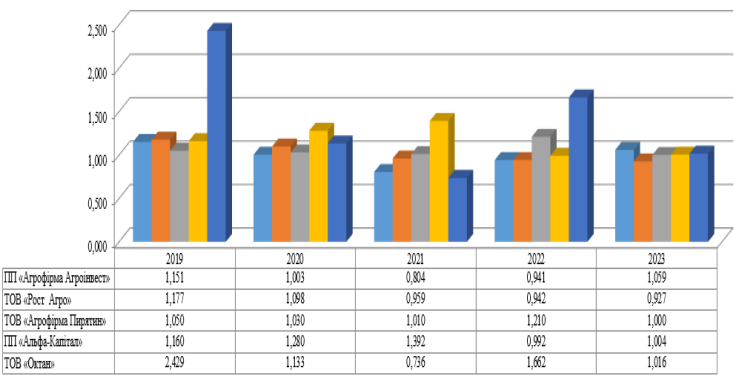

Рис. 2. Динаміка коефіцієнта фінансової стабільності аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

На основі визначених коефіцієнтів фінансової діяльності аграрних підприємств Полтавської області за останнє п'ятиріччя проведемо оцінювання рівня адаптації досліджуваних суб'єктів господарювання.

Оцінка здійснюється на всіх рівнях управління за формулою:

$$RA = \frac{ax + by + cz}{n}, \quad (1)$$

де RA – рівень адаптації;

a, b, c – значення критичного, слабкого і сильного параметрів відповідно;

x, y, z – кількість критичних, слабких і сильних факторів відповідно.

Рівень адаптації визначається за розробленою шкалою: від cz до $0,8 cz$ – достатній рівень адаптації для забезпечення стійкості економічного потенціалу; від $0,8 cz$ до $0,6 cz$ – задовільний; від $0,6 cz$ до $0,4 cz$ – ймовірний; від $0,4 cz$ до $0,2 cz$ – критичний; від $0,2 cz$ до 0 – небезпечний [2].

В результаті обробки фінансової інформації та визначених коефіцієнтів досліджуваних суб'єктів господарювання отримані значення рівня адаптації аграрних підприємств (табл. 5).

Таблиця 5. Динаміка рівня адаптації аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [2; 4]

Аграрні підприємства	Середнє значення, 2019-2023 рр.				Рівень адаптації	Характеристика рівня адаптації
	коефіцієнт поточної ліквідності	коефіцієнт абсолютної ліквідності	коефіцієнт автономії	коефіцієнт фінансової стабільності		
ПП «Агрофірма Агроінвест»	3,69	0,55	0,543	0,992	1,44	достатній рівень адаптації для забезпечення стійкості економічного потенціалу
ТОВ «Рост Агро»	8,65	16,35	0,562	1,021	6,65	достатній рівень адаптації для забезпечення стійкості економічного потенціалу
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	9,71	35,37	0,425	1,060	11,64	достатній рівень адаптації для забезпечення стійкості економічного потенціалу
ПП «Альфа-Капітал»	8,84	52,84	4,094	1,165	16,74	достатній рівень адаптації для забезпечення стійкості економічного потенціалу
ТОВ «Октан»	2,78	26,36	0,529	1,395	7,77	достатній рівень адаптації для забезпечення стійкості економічного потенціалу

В результаті обробки даних можна зробити висновок, що досліджувані суб'єкти господарювання мають достатній рівень адаптації для забезпечення

стійкості економічного потенціалу, що є позитивним явищем діяльності підприємств аграрної сфери.

Графічно середнє значення коефіцієнтів фінансового стану та показник рівня адаптації аграрних підприємств Полтавської області за останнє п'ятиріччя представлено рис. 3 та рис. 4.

Отже, застосування запропонованого підходу до оцінки рівня адаптації аграрного підприємства в умовах кризи дозволяє об'єктивно оцінити адаптованість параметрів економічного потенціалу, що дозволить забезпечити ефективність адаптивного управління на підприємстві в сучасних умовах господарювання [2].

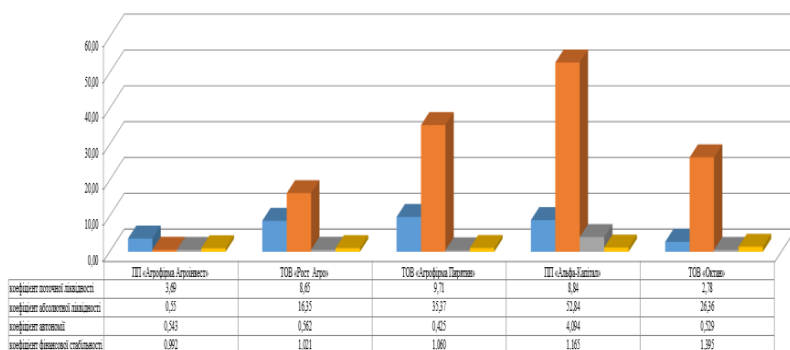

Рис. 3. Середнє значення коефіцієнтів фінансового стану аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [2; 4]

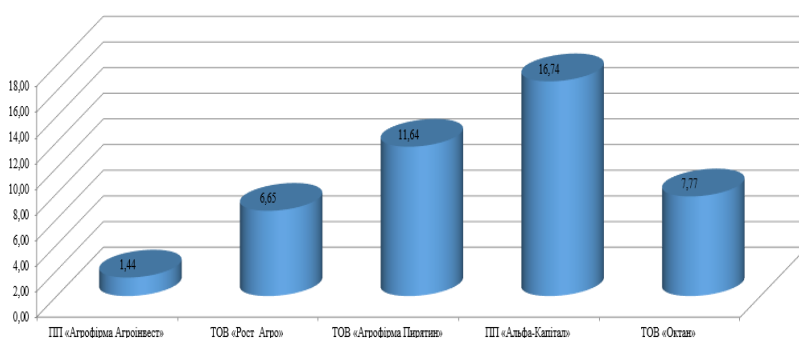

Рис. 4. Показник рівня адаптації аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [2; 4]

В продовженні дослідження стану адаптивного управління розвитком підприємства агропродовольчої сфери Полтавської області проведемо розрахунковий блок фінансових результатів діяльності досліджуваних аграрних підприємств за останні п'ять років. Ці показники в подальшому

будемо використовувати для визначення комплексного показника фінансової безпеки та його порівняння із показником рівня адаптації (табл. 6, 7, 8).

Таблиця 6. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт. послуг) аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	Роки					Відхилення 2023 р. від 2019 р., +,-	Відносне відхилення, %	В середньому за 2019-2023 рр.
	2019	2020	2021	2022	2023			
ПП «Агрофірма Агроінвест»	204066,5	225709	331122	127475	281677,2	77610,70	138,03	234009,94
ТОВ «Рост Агро»	205413,5	227449	333663	171697	277734	72320,50	135,21	243191,30
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	128256,9	96830	5845,4	18675,5	180528,6	52271,73	140,76	86027,27
ПП «Альфа-Капітал»	1347	1740	2541	4222	6056,8	4709,80	449,65	3181,36
ТОВ «Октан»	130950,9	100310	10927,4	107119,5	172642,2	41691,33	131,84	104389,99

Спостерігаємо зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт. послуг) аграрних підприємств Полтавської області за останні п'ять років.

Таблиця 7. Динаміка прибутку (збитку) аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	Роки					Відхилення 2023 р. від 2019 р., +,-	Відносне відхилення, %	В середньому за 2019-2023 рр.
	2019	2020	2021	2022	2023			
ПП «Агрофірма Агроінвест»	1740,0	3803,6	2508,8	2247,3	2631,7	891,75	151,25	2586,32
ТОВ «Рост Агро»	1629,0	3094,6	1032,4	4269,3	5541,8	3912,80	340,20	3113,45
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	1458,0	2449,0	5844,8	8200,0	6538,6	5080,60	448,46	4898,08
ПП «Альфа-Капітал»	1527,0	1550,0	1573,0	1496,0	1619,0	92,00	106,02	1553,00
ТОВ «Октан»	1236,0	1031,0	10927	244,0	5574,0	4338,00	450,97	3802,48

Відзначаємо зростання прибутку аграрних підприємств Полтавської області за останні п'ять років.

Зростання рівня рентабельності аграрних підприємств Полтавської області свідчить про підвищення ефективності їхньої діяльності. Продовжуючи дослідження адаптивного управління розвитком аграрних підприємств, можна запропонувати підприємствам застосування економіко-математичних методів для аналізу, моделювання та прогнозування виробничих процесів, зокрема в системі управління запасами

сільськогосподарської продукції. Оскільки аграрні підприємства займаються виробництвом рослинницької продукції, такі розрахунки мають на меті економіко-математичну обробку даних.

Таблиця 8. Динаміка рівня рентабельності аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	Роки					Відхилення 2023 р. від 2019 р, +,-	В середньому за 2019-2023 рр.
	2019	2020	2021	2022	2023		
ПП «Агрофірма Агроінвест»	11,93	37,85	21,59	18,30	23,13	11,20	22,56
ТОВ «Рост Агро»	10,53	28,95	31,82	34,93	47,70	37,17	30,79
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	8,38	16,99	24,35	18,18	27,69	19,30	19,12
ПП «Альфа-Капітал»	9,25	9,54	9,83	8,86	10,41	1,16	9,58
ТОВ «Октан»	5,60	3,02	12,82	6,87	7,03	1,43	7,07

Система управління запасами аналізує співвідношення витрат на постачання та зберігання запасів з можливими збитками від їх нестачі. Рішення цієї задачі дозволяє отримати рекомендації щодо оптимальних обсягів і термінів поставок, обсягів страхових запасів та інших важливих параметрів.

Сума затрат по управлінню запасами визначається рівнянням:

$$Z = \frac{SQ}{V} + \frac{CPV}{2} \quad (2)$$

де S – витрати на виконання замовлення, грн.;

Q – річна потреба в матеріалі, т, кг, ц;

V – об'єм замовлення, т, кг, ц;

C – відпускна ціна матеріалу, грн.;

P – затрати по зберіганню в частинах від ціни C, грн.

Обчислення величини оптимального об'єму поставки здійснюється за формулою:

$$V_{opt} = \sqrt{\frac{2SQ}{CP}}$$

формула розміру партії економічної величини заказу або формула Уільсона.

де Vonm – оптимальний об'єм замовлення, т, кг, ц.

Запропонуємо модель управління запасами озимої пшениці та кукурудзи на зерно суб'єкту аграрного господарювання:

$$1) \quad \sum_{j=1}^n x_j - \sum_{j=n+1}^N x_j \leq E - A$$

щомісячні надходження та реалізація не повинні бути більшими вільного місця в сховищі;

$$2) \quad - \sum_{j=1}^n x_j - \sum_{j=n+1}^N x_j \leq A$$

щомісячна реалізація не повинна перевищувати початковий запас плюс надходження;

$$3) \quad \sum_{j=1}^n x_j \leq V$$

сумарні надходження в сховище не більше можливостей господарства;

$$4) \quad \begin{aligned} x_j &\leq b_j \\ x_j &\geq b_j \end{aligned}$$

обмеження по надходженню та реалізації по окремих місяцях;

$$5) \quad x_j \geq 0$$

невід'ємність змінних.

Цільова функція:

$$C_{\max} = \underbrace{\sum_{j=1}^n S_j x_j}_{\text{Вартість продукції, що надходить}} + \underbrace{\sum_{j=n+1}^N C_0 \left[1 - \frac{p_j}{100}\right] - r_j}_{\text{Вартість продукції, що реалізується}} \cdot x_j - \underbrace{S_0 \cdot A}_{\text{Вартість початкового запасу}}$$

На завершальному етапі дослідження адаптивного управління розвитком підприємств агропродовольчої сфери Полтавської області здійснюється розрахунок комплексного показника фінансової безпеки та його порівняння з рівнем адаптації. Для цього додатково визначаються коефіцієнти плинності кадрів і придатності основних засобів. Як і раніше, обчислення проводяться на основі електронної фінансової звітності досліджуваних підприємств за останні п'ять років. Результати динаміки зазначених коефіцієнтів наведені в табл. 9 і 10.

Таблиця 9. Динаміка коефіцієнта плинності кадрів аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	Роки					Відхилення 2023 р. від 2019 р., +,-	Середня чисельність працівників за 2019-2023 рр., чол
	2019	2020	2021	2022	2023		
ПП «Агрофірма Агроінвест»	0,990	1,088	0,994	0,986	1,023	0,033	350
ТОВ «Рост Агро»	0,950	0,990	0,983	1,011	0,968	0,018	189
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	0,890	0,981	0,968	1,033	0,910	0,020	153
ПП «Альфа-Капітал»	0,940	0,989	1,005	0,968	1,017	0,077	185
ТОВ «Октан»	1,000	1,036	0,693	0,810	1,391	0,391	91

Відмічаємо коливання коефіцієнта плинності кадрів досліджуваних аграрних підприємств, що пов'язано із середньорічною чисельністю

працівників, чисельністю звільнених працівників та сезонністю сільськогосподарських робіт.

Коефіцієнт придатності основних засобів розраховується як співвідношення залишкової вартості до первісної, що допомагає оцінити їхній стан та ефективно управляти ними для покращення виробничої діяльності.

Таблиця 10. Динаміка коефіцієнта придатності основних засобів аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	Роки					Відхилення 2023 р. від 2019 р. +, -	В середньому за 2019-2023 рр.
	2019	2020	2021	2022	2023		
ПП «Агрофірма Агроінвест»	0,495	0,560	0,565	0,446	0,344	-0,152	0,482
ТОВ «Рост Агро»	0,533	0,496	0,465	0,480	0,419	-0,114	0,479
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	0,574	0,599	0,581	0,647	0,652	0,078	0,611
ПП «Альфа-Капітал»	0,474	0,536	0,390	0,292	0,208	-0,267	0,380
ТОВ «Октан»	0,895	0,903	0,882	0,875	0,926	0,031	0,896

Коливання коефіцієнта придатності основних засобів аграрних підприємств свідчить про знос основних засобів та необхідність їх модернізації і оновлення. Далі переходимо до комплексного показника фінансової безпеки досліджуваних суб'єктів господарювання, використовуючи обчислені коефіцієнти (табл. 11).

Таблиця 11. Динаміка комплексного показника фінансової безпеки аграрних підприємств Полтавської області, 2019-2023 рр., на основі [4]

Аграрні підприємства	Середнє значення, 2019-2023 рр.						
	коефіцієнт поточної ліквідності	коефіцієнт абсолютної ліквідності	коефіцієнт автономії	коефіцієнт фінансової стабільності	коефіцієнт плинності кадрів	коефіцієнт придатності основних засобів	рівень рентабельності, %
ПП «Агрофірма Агроінвест»	3,691	0,553	0,543	0,992	1,016	0,482	22,56
ТОВ «Рост Агро»	8,649	16,354	0,562	1,021	0,980	0,479	30,79
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	9,706	35,371	0,425	1,060	0,956	0,611	19,12
ПП «Альфа-Капітал»	8,843	52,843	4,094	1,165	0,984	0,380	9,58
ТОВ «Октан»	2,781	26,359	0,529	1,395	0,986	0,896	7,07
Аграрні підприємства	Комплексний показник фінансової безпеки			Рейтингове значення комплексного показника фінансової безпеки			
ПП «Агрофірма Агроінвест»	4,26			5			
ТОВ «Рост Агро»	8,40			3			
ТОВ «Агрофірма Пирятин»	9,61			2			
ПП «Альфа-Капітал»	11,13			1			
ТОВ «Октан»	5,72			4			

Як бачимо, досліджувані аграрні підприємства мають позитивне значення комплексного показника фінансової безпеки. Лідером цього значення є ПП «Альфа-Капітал», що вказує на стабільний фінансовий стан підприємства та адаптацію до зовнішніх та внутрішніх викликів.

Висновки. Отже, проведене дослідження адаптивного управління розвитком підприємства агропродовольчої сфери Полтавської області на прикладі аграрних підприємств, дозволяє зробити висновок, що оцінка рівня адаптації підприємства в умовах кризи різними підходами, методами та моделями дозволяє об'єктивно оцінити адаптованість параметрів економічного потенціалу, що дозволить забезпечити ефективність адаптивного управління на підприємстві в сучасних умовах господарювання. Більш ширше та всеохоплююче дослідження виробничої діяльності, фінансового стану, ресурсного потенціалу та стану діяльності аграрного підприємства на всіх рівнях з використанням статистичних, фінансових показників та коефіцієнтів дозволить реагувати, регулювати та адаптувати діяльність суб'єкта господарювання на всі виклики зовнішнього та внутрішнього середовища.

1. Жихор О. Б., Барановський О. І. Адаптація підприємства як засіб забезпечення його економічної безпеки. К.: УБС НБУ, 2015. 467 с.

2. Жихор О. Б., Шевченко В. М., Куренінова Ю. І. Методика оцінки рівня адаптації підприємства в умовах кризи. ULR: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/download/1731/1653/3375>

3. Оліферук С. І. Адаптивне управління розвитком сільського господарства: сутність та ознаки. Ефективна економіка. 2012. № 12. ULR: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1648>

4. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. ULR: <https://smida.gov.ua/db/prof/00382125>

5. План заходів щодо адаптації української економіки до вимог СОТ, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.10.2008 № 1381-р. ULR: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1381-2008-p>

6. Солонар М. ТОП 20 фермерських господарств Полтавщини. ULR: <https://kurkul.com/spetsproekty/662-top-20-fermerskih-gospodarstv-poltavschini>

7. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M. et al. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. No. 1. pp. 129-135.

8. Rossokha V., Mykhaylov S., Bolshaia O., Diukariev D. et al. Management of simultaneous strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2021. Vol. 36. pp. 199-205.

9. Voronina V., Voronko-Nevidnycha T., Klymenchukova N., Chynchyk A. et al. Strategic management of enterprises competitive advantages of innovation-oriented economy branches. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2022. Vol. 40. pp. 279–285.

10. Zos-Kior M., Shkurupii O., Hnatenko I., Fedirets O. et al. Modeling of the Investment Program Formation Process of Ecological Management of the Agrarian Cluster. European Journal of Sustainable Development. 2021. Vol. 10.1. pp. 571-583.

1. Zhykhor O. B., Baranovskyi O. I. Adaptatsiia pidpriemstva yak zasib zabezpechennia yoho ekonomichnoi bezpeky. K.: UBS NBU, 2015. 467 s.

2. Zhykhor O. B., Shevchenko V. M., Kureninova Yu. I. Metodyka otsinky rivnia adaptatsii pidpriemstva v umovakh kryzy. ULR: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/download/1731/1653/3375>

3. Oliferuk S. I. Adaptivne upravlinnia rozvytkom silskoho hospodarstva: sutnist ta oznaky. Efektyvna ekonomika. 2012. № 12. ULR: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1648>

4. Ofitsiyniyi sait Ahentstva z rozvytku infrastruktury fondovoho rynku Ukrainy. ULR: <https://smida.gov.ua/db/prof/00382125>
5. Plan zakhodiv shchodo adaptatsii ukrainskoi ekonomiky do vymoh SOT, zatverdzhenyi Rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.10.2008 № 1381-r. ULR: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1381-2008-r>
6. Solonar M. TOP 20 fermerskykh hospodarstv Poltavshchyny. ULR: <https://kurkul.com/spet-sproekty/662-top-20-farmerskih-gospodarstv-poltavschini>
7. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M. et al. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. No. 1. pp. 129-135.
8. Rossokha V., Mykhaylov S., Bolshaia O., Diukariev D. et al. Management of simultaneous strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2021. Vol. 36. pp. 199-205.
9. Voronina V., Voronko-Nevidnycha T., Klymenchukova N., Chynchyk A. et al. Strategic management of enterprises competitive advantages of innovation-oriented economy branches. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2022. Vol. 40. pp. 279–285.
10. Zos-Kior M., Shkurupii O., Hnatenko I., Fedirets O. et al. Modeling of the Investment Program Formation Process of Ecological Management of the Agrarian Cluster. European Journal of Sustainable Development. 2021. Vol. 10.1. pp. 571-583.